

วัฒนธรรมไทยที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา

Dissertation Title : Thai Culture-Based Community Development :
A Case Study of Ban Kamphaeng Phet Community,
Rattaphum District, Songkhla Province

สามารถ รอดสันเทียะ (Samart Rodsanthiah)¹
ประมาณ เทพสงเคราะห์ (Pramarn Thepsongkhroh)²
สีบพงศ์ ธรรมชาติ (Suebphong Thammachart)³
อุทิศ สังขรัตน์ (Uthit Sangkharat)⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมไทยด้านระบบความเชื่อ ระบบการทำมาหากินและระบบการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนบ้านกำแพงเพชร โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และสนทนากลุ่มกับผู้นำ แกนนำทางศาสนา ผู้นำอาวุโส กลุ่มผู้นำ การปกครองท้องถิ่น และกลุ่มองค์กรสภาชุมชนเทศบาล ตำบลกำแพงเพชร จำนวน 18 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตีความหาข้อสรุปและนำเสนอข้อมูลด้วยระเบียบวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ระบบความเชื่อประกอบด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับ ธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีความเชื่ออย่างมีเหตุผล ปฏิบัติตามแบบพิธีกรรมต่าง ๆ ปฏิบัติตามกฎหมายของชุมชนอย่างเคร่งครัด และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ระบบการทำมาหากิน ประกอบด้วยอาชีพของชุมชน การบริหารจัดการระบบการทำมาหากิน และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมควบคู่การทำมาหากินสามารถใช้เป็นฐานใน

¹นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 9000, อีเมล : Samart_Rod@hotmail.com

²รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000, อีเมล : pramantep@gmail.com

³รองศาสตราจารย์ ดร., สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช 80161, อีเมล : tsuebpon@wu.ac.th

⁴อาจารย์ ดร., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สงขลา 90110, อีเมล : utit.s@psu.ac.th

การพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้ประกอบอาชีพที่มั่นคง พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้คนในชุมชนมีรายได้ รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีการผลิตสินค้าอุปโภคและบริโภค บริการชุมชนอย่างยั่งยืน และระบบการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ประกอบด้วย วิถีประเพณีที่ชุมชนใช้เป็นแบบอย่าง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติจากจิตสำนึกของคนในชุมชน การยึดถือกฎหมายบ้านเมืองเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต สามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้น และการเคารพกฎกติกาของสังคม การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดจากบรรพบุรุษ

คำสำคัญ : วัฒนธรรมไทย, ที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน, ชุมชนบ้านกำแพงเพชร

Abstract

This research aimed to study Thai cultural system pertaining to belief, livelihood and social coexistence being used as a basis for community development. The study applied the qualitative approach using in-depth interviews, participation observations and focus groups with leaders, religious leaders, senior individuals, local administrative leaders and community council groups in Kamphaeng Sub-district Municipality, a total of 18 respondents. The data was analyzed, interpreted and presented with a descriptive analysis method. The results of the study reveal the following. The belief system consists of beliefs about the nature and the supernatural phenomena which can be used as a basis for community development, development of members of the community to believe rationally, following the rituals of the community and strictly complying with the rules of the community, and preserving the traditions of the community. The livelihood system includes occupation in the community, and management of livelihood. The management of livelihood coupled with organization of cultural activities can be used as a basis for community development by developing a solid career for the people, promoting economic and social development for the people in the community to earn income, keeping traditions in producing consumer goods and providing sustainable services to the community. The system of coexistence consists of the community's exemplary way, traditions emerging from the consciousness of the community, upholding the law as the norm in the daily life, which can be used as a basis for community development through providing members of the community to have knowledge about the basic law, observing the rules of society and maintaining traditions inherited from the ancestors.

Keywords : Thai culture, used as a basis for community development,
Ban KamphaengPhet

คำนำ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์โลกโดยใช้ภูมิปัญญาจากอดีตสู่ปัจจุบัน มีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วมาก จากยุคเกษตรกรรมสู่ยุคอุตสาหกรรม และปัจจุบันเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้มนุษย์มีวิถีชีวิตขึ้นในการเชื่อมโยงการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร้พรมแดน ก่อปรกับผู้นำของรัฐบาลไทยในอดีต คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ปรับปรุงแผนการพัฒนาศรษฐกิจของประเทศไทยขึ้น โดยตั้งโรงงานอุตสาหกรรมของรัฐเพิ่มขึ้นหลายแห่ง โดยส่วนใหญ่เพื่อผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคทดแทนการนำเข้า และเปิดโอกาสให้เอกชนประกอบกิจการอุตสาหกรรมมากขึ้น และเมื่อปี 2500 รัฐบาลได้สำรวจสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยได้รับความช่วยเหลือจากคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลก ทำให้รัฐบาลเห็นความสำคัญในภาพรวมเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบาย การพัฒนาศรษฐกิจแห่งชาติ

ประเทศไทยได้จัดทำแผนพัฒนาศรษฐกิจแห่งชาติครั้งแรกในปี 2504 มุ่งหวังพัฒนาการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป ปัจจุบันอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) สรุปได้ว่าแผนการพัฒนาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนี้ยังไม่ประสบสำเร็จตามเป้าหมายมีสาเหตุมาจากความเสื่อมล้ำทางสังคม ความยุติธรรม การคอร์รัปชัน หลายรูปแบบปัญหาทางการศึกษา และความวุ่นวายทางการเมือง จึงทำให้มีการยึดอำนาจโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เพื่อจัดปฏิรูปประเทศไทยเสียใหม่

สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ (2555 : 9) กล่าวไว้ว่า ประเทศไทยยังมีเวลาเพียงพอในการเตรียมตัวรับมือกับปัญหาเศรษฐกิจโลกตกต่ำที่กำลังจะเกิดขึ้น ควรปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อการผลิตสินค้าส่งออกซึ่งเป็นระบบที่เราออกแบบไว้ตั้งแต่เมื่อ 30 ปีก่อนมาเป็นระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพากำลังซื้อในประเทศแทน ปัญหาคือกำลังซื้อในประเทศของเราแย่งต่ำ เพราะเรามีคนยากจนมาก และ ยังมีปัญหาความแตกแยกทางการเมืองอย่างรุนแรงขยายออกไปทั่วสังคม ทำให้ไม่มีนวัตกรรมใหม่ของประเทศที่จะนำไปสู่การสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้เรายังมีปัญหาระยะคุณภาพคน ไม่มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจังเหมือนในประเทศอื่น จึงทำให้คนขาดความตื่นตัวทั้งหมดนี้ไม่ใช่ความผิดของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นปัญหาของประเทศที่สะสมมาอย่างยาวนาน

ราชกิจจานุเบกษา (2551 : 18) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ด้วยชุมชนเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมแตกต่างกันหลากหลายตามภูมิโนเวศ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอ ประสบปัญหาความยากจน เกิดปัญหาสังคมมากขึ้น ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ของชุมชนถูกทำลายจนเสื่อมโทรม เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ การสร้างระบอบประชาธิปไตย และระบบธรรมาภิบาล ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิชุมชน และประชาชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเห็นสมควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การที่จะพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มจากฐานวัฒนธรรมชุมชนซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่แข็งแกร่งที่สุดของชาวบ้าน เป็นพลังผลักดันการพัฒนาชุมชนที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่ประชาชนสร้างขึ้นมาเอง และในแง่วิธีการพัฒนาจะต้องทำให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกที่แจ่มชัดในวัฒนธรรมของเขา ปัญญาชนของชาวบ้าน เช่น ผู้เฒ่า หมอผี แคนของชุมชนอีสาน ชาวบ้านควรร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของชุมชน เพราะสิ่งที่ชาวบ้านปฏิบัติมาช้านานนั้น การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์จะช่วยให้อธิบายค้นหาได้ว่า การปฏิบัติและพิธีกรรมมีที่มาอย่างไร ทำให้ชาวบ้านตื่นและรับรู้เอกลักษณ์และคุณค่าของตัวเอง ค้นพบจิตสำนึกอิสระของชุมชน เห็นคุณค่าของการรวมตัวเป็นชุมชน และชาวซึ่งในประวัติการต่อสู้ร่วมกันตลอดมา เห็นภัยของการครอบงำของวัฒนธรรมแปลกปลอมจากภายนอกในแง่เศรษฐกิจ

ธวัช ปุณโณทก (2528 : 350) ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้น ๆ หรือสังคมมนุษย์นั้น ๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านี้ เรียกว่า ความเชื่อ ฉะนั้นความเชื่อจึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย ภูตผี คาถาอาคม โชคลาง ไสยเวทต่าง ๆ ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติ ที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นไม้โพธิ์ ต้นไทร) ป่าเขา เป็นต้น

ปราณี วงษ์เทศ (2538 : 225-342) ได้กล่าวถึง อิทธิพลความเชื่อในสังคมไทย สรุปได้ว่าระบบความเชื่อจะมีอิทธิพลครอบคลุมพฤติกรรมทุกอย่างของชีวิต เพราะจะเป็นตัวอธิบายให้เหตุผลต่อการกระทำ และกิจกรรมทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง หรือแม้แต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น อาหารการกิน กิริยามารยาท ต่าง ๆ สอดคล้องกับ ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2548 : 246) ได้กล่าวถึงอิทธิพลความเชื่อที่มีต่อสังคมภาคใต้ สรุปได้ว่า คนไทยภาคใต้เชื่อว่ามีอำนาจลับในธรรมชาติ ซึ่งมีอำนาจเหนือมนุษย์สามารถดลบันดาลให้คุณและโทษ ดังปรากฏอยู่ในความเชื่อต่าง ๆ เช่น การนับถือเทวดาอารักษ์ พระภูมิเจ้าที่ ผีบรรพบุรุษ ผีเหี้ย ผีเรือน เป็นต้น

วัฒนธรรมชุมชนไม่สามารถมองแบบหยุดนิ่งได้ เนื่องจากเป็นรูปแบบความสัมพันธของสังคมที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้จากปัจจัยภายในและนอกชุมชน แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ และเงื่อนไขทางสังคมที่ดำรงอยู่ในเวลานั้น รวมถึงระดับของเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นมา วัฒนธรรมชุมชนก็เริ่มเปลี่ยนแปลงแต่ก็ยังดำรงอยู่มาทุกยุคทุกสมัย วัฒนธรรมชุมชนหยุดนิ่งไม่ไปไหน และมีลักษณะถูกกระทำจากกระแสโลกาภิวัตน์จะถูกโลกาภิวัตน์กลืนทั้งหมด จะเหลือเพียงบางสิ่ง คือ ตัววัฒนธรรม เช่น ประเพณีต่าง ๆ ถูกปรับให้สนองตอบทุนนิยม จากวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต หรือ พิธีกรรมกลายมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว

พัทธา สายหนู (2540 : 3-4) กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก คือ การอยู่ในสังคม トラบใดที่การดำรงชีวิตในกลุ่มนั้นมีการพึ่งพาอาศัยกันและกันอยู่ ซึ่งเราสังเกตดูตามที่ว่ามานี้ก็คงพอยอมรับกันได้ว่า มนุษย์เราที่เป็นคนสามัญธรรมดานั้น อยู่กันมาในสังคมตั้งแต่เกิดจนตาย รุนปู่ ย่า ตา ยาย ก็ทำอย่างนั้นมาแล้วแต่อดีต และลูกหลานของเราก็จะทำอย่างต่อเนื่องไปในอนาคตไม่เคยปรากฏที่ใดว่ามนุษย์อยู่ได้นอกสังคมแต่ลำพังเป็นเอกเทศ

เทศบาลตำบลกำแพงเพชร มีความตั้งใจเป็นอย่างยิ่งที่จะบริหารงานให้เป็นไปตามแผน พัฒนาสามปี และให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ต้องการ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมจากประชาชนและทุกภาคส่วน ที่ให้ความร่วมมือสนับสนุนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2555 - 2557) ซึ่งสามารถดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแผนพัฒนาฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

จากประเด็นและปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมไทยที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชาวบ้านกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ว่า วัฒนธรรมไทยที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้ชุมชนบ้านกำแพงเพชรมีความเจริญก้าวหน้าอย่างโดดเด่น ซึ่งเปรียบเทียบกับองค์กรขนาดเดียวกัน

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อศึกษาวัฒนธรรมไทยด้านระบบความเชื่อ ระบบการทำมาหากิน และระบบการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนบ้านกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นชาวบ้านชุมชนบ้านกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ชุมชนร่วมพัฒนาที่ 1-6 ในเขตเทศบาลตำบลกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้คัดเลือกอย่างมีเกณฑ์จากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมชุมชน เป็นผู้เกิดและเติบโตในชุมชนเป็นแหล่งข้อมูล มีอายุไม่น้อยกว่า 40 ปี และมีความสามารถในการให้ข้อมูลหรือความคิดเห็นแก่ผู้วิจัยได้ดี

1. เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงพรรณนา วิเคราะห์จะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นเครื่องมือหลัก ผู้วิจัยยังจะใช้เครื่องมืออื่น ๆ เข้ามาประกอบ ดังนี้

1.1 ข้อมูลเอกสารการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและเหตุการณ์ต่าง ๆ ของชุมชน

1.2 แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการชุมชน และกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มผู้นำทางปกครองท้องถิ่น และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลกำแพงเพชร เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้ร่วมสนทนา ในแต่ละกลุ่มเกี่ยวกับการดำรงวิถีชีวิตที่เข้มแข็งในชุมชนและแนวคิดในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

1.3 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มประชาชนทั่วไปที่เลือกเป็นกรณีศึกษา โดยเน้นเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน การพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้อง และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนกลุ่มนี้

2. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการดังนี้

2.1 การสืบค้นข้อมูลจากเอกสารหลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและที่เป็นวัตถุสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม (Material Culture) เกี่ยวกับกระบวนการและปฏิบัติการต่าง ๆ ในอดีตของชุมชน นับตั้งแต่ พ.ศ. 2502

2.2 การสร้างความคุ้นเคยและสร้างความน่าเชื่อถือกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องสัมภาษณ์ โดยการเยี่ยมเยือน และขอให้ท่านเหล่านั้นได้ถ่ายทอดเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากคำบอกเล่านั้นอย่างละเอียด พร้อมระบุชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ สถานที่ และวันเวลาที่สัมภาษณ์ ด้วยวิธีการจดบันทึกหรือวิธีการบันทึกเสียง

2.3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เป็นวิถีชีวิตของชาวชุมชนบ้านกำแพงเพชร ที่มีทัศนคติต่อกระบวนการดำรงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ทั้งในมิติของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการสำคัญดังนี้

3.1 ศึกษา ทบทวนข้อมูล หลักฐานต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมได้แล้วนำมาจัดทำเป็นระบบและหมวดหมู่ (Data Organizing) เพื่อให้สะดวกต่อการเรียกใช้และตรวจสอบความถูกต้องได้ง่าย

3.2 ย่อข้อมูลให้มีขนาดเล็กลง (Data Reduction) โดยแบ่งข้อมูลเป็นหน่วยย่อย ๆ และให้ชื่อหรือรหัสแต่ละหน่วยตามประเด็นที่จะทำการวิเคราะห์

3.3 ประมวลข้อมูลเป็นหัวข้อสรุป (Topic/Subcategory) และเป็นหัวข้อสรุป (Category) ในระยะที่ 1 และประมวลเป็นแบบแผน/สาระหลัก (Pattern/Theme) แล้วสรุปเป็นสารสนเทศจากการวิเคราะห์ในระยะที่ 2

3.4 ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาในการกลั่นกรองและวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 แสดงข้อมูล โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของพรรณนาความทำความเข้าใจกับรายละเอียด และความหมายของข้อมูลในแต่ละหัวข้อ จำแนกประเด็น

และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นต่าง ๆ

3.6 สนับสนุนความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของแบบแผนข้อมูล ด้วยการแสดงผลและหลักฐานร่องรอยจากภาคสนาม โดยทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) เสริมด้วยการตรวจสอบโดยประชากรตัวอย่างที่เป็นผู้รู้ และโดยหลักฐานร่องรอยที่ปรากฏในชุมชนเอง

สรุปผลและอภิปรายผล

1. สรุปผล

กระบวนการสืบพทอดความคิดของวัฒนธรรมไทยด้านระบบความเชื่อ ด้านระบบการทำมาหากิน และด้านระบบการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมในชุมชนบ้านกำแพงเพชร สามารถนำกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยมาเป็นฐานในการพัฒนาชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้ สามารถสรุปผลการค้นคว้าได้ 3 ประการ ดังนี้

วัฒนธรรมไทยด้านระบบความเชื่อที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน

วัฒนธรรมด้านระบบความเชื่อของชาวบ้านในชุมชนบ้านกำแพงเพชร มีความเชื่อใน 2 ประเด็น

1. ความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติที่แวดล้อมต่อชาวบ้าน เช่น เชื่อว่าต้นไม้ใหญ่ เช่น ต้นตะเคียนมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ต้องเคารพบูชาและเช่นไรจะช่วยปกป้องรักษาให้อยู่เย็นเป็นสุขและปลอดภัย เมื่อมีการบนบานและจะต้องมาแก้คำบนบานเมื่อประสบความสำเร็จ

ความเชื่อเกี่ยวกับโลก ดวงดาว และระบบสุริยะจักรวาล เช่น เชื่อว่าโลกของเรากลม มีสิ่งแวดล้อมมากมาย ประกอบด้วยมวลสารต่าง ๆ โดยมีโลกเป็นแกนหมุนกลางจากความแปรปรวนของมวลสาร ต่าง ๆ ทั้งดวงดาว และระบบสุริยะ ทำให้สิ่งมีชีวิตและสรรพสัตว์ทั้งปวงเกิดขึ้นในโลกใบนี้และเชื่อว่าดวงดาวมีส่วนเกี่ยวข้องกับโชคชะตาของมนุษย์และบ้านเมืองให้คุณและโทษได้หลังความตาย

2. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ความเชื่อทางไสยศาสตร์ เชื่อว่าพระสงฆ์และอริยสงฆ์เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในวิชาที่เกี่ยวกับคาถาอาคม สามารถขจัดปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บให้หายได้ นอกจากนี้ยังเชื่อว่าสิ่งที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติสืบทอด

มาอย่างยาวนานลูกหลานก็ได้สืบทอดและปัจจุบันก็ยังปฏิบัติเช่นนั้น และความเชื่อเกี่ยวโหราศาสตร์เป็นตำราตั้งแต่สมัยพุทธกาลมาแล้ว เป็นการพยากรณ์จากตัวเลข ดุจไตรสามชั้น ความเชื่อทางโหราศาสตร์ยังมีเรื่องของยามอุบาสกและการดูเรื่อง โชคลาภ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของความเชื่อเฉพาะบุคคลแต่มีการปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป

สรุปได้ว่าวัฒนธรรมด้านระบบความเชื่อที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนบ้านกำแพงเพชร มี 2 ประการ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติที่แวดล้อมชาวบ้านและความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ พบว่า ความเชื่อในทุกประเด็นที่กล่าวมาเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่ผสมผสานกลมกลืนกับความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าบางเรื่องเป็นสิ่งที่พิสูจน์ในหลักทางวิทยาศาสตร์เป็นเชิงประจักษ์แล้ว แต่ความเชื่อยังฝังรากลึกมาจากบรรพบุรุษ จึงถือว่าบางเรื่องเป็นเรื่องของปัญญาชน และส่วนของสังคมส่วนรวมยังก่อให้เกิดความกลมเกลียว สมัคสมานสามัคคีกันอย่างไร้ข้อขัดแย้งกัน และปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมาจนเป็นประเพณีถึงปัจจุบันนี้

วัฒนธรรมไทยด้านระบบการทำมาหากินที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน

ระบบการทำมาหากินที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนบ้านกำแพงเพชร อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา พอสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

1. วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาชีพของชาวบ้านในชุมชนบ้านกำแพงเพชร

ชุมชนบ้านกำแพงเพชร แบ่งชุมชนร่วมพัฒนาแบ่งออกเป็น 6 ชุมชน และได้แบ่งการประกอบอาชีพของแต่ละชุมชนเป็น 3 ประเด็นย่อย คือ ชุมชนร่วมพัฒนาที่ 1-3 ชุมชนร่วมพัฒนา 4-6 และชุมชนร่วมพัฒนาที่ 1-6

ชุมชนร่วมพัฒนาที่ 1-3 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากเป็นพื้นที่อยู่ในที่ราบลุ่มกลางน้ำ มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยดิน น้ำ โดยมีน้ำในคลองภูมิไหลผ่านชุมชนทำให้มีน้ำอุปโภคและบริโภคตลอดปี เพราะฉะนั้นส่วนใหญ่ผู้ประกอบการอาชีพมักพึ่งตนเองและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องของพันธุ์พืชและปุ๋ย ได้รับความรู้และฝึกอบรมทักษะทางด้านการเกษตรอยู่เสมอ มีสถานที่ส่งน้ำคือชลประทานท่าชะมวงทำหน้าที่บริหารจัดการน้ำแจกจ่ายแก่ชาวบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชุมชนร่วมพัฒนา 4-6 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการค้าขายและรับจ้าง วัฒนธรรมการค้าขาย แบ่งออกได้ 3 ประเภทคือ 1) สถานประกอบการด้านพาณิชย์ มีจำนวน 29 แห่ง 2) สถานประกอบการ ธนาคารและแหล่งเงินทุน จำนวน 15 แห่ง

3) สถานประกอบการด้านการบริการ มีจำนวน 43 แห่ง สิ่งที่ได้โดดเด่นทางด้านอาหารชุมชนที่เป็นที่รู้จักคือ อาหารประเภททอด เช่น การปรุงอาหารประเภทไข่ฟก ไข่ฟก เจ้แดงเป็นสูตรเฉพาะที่สืบทอดมรดกมาจากปู่ ย่า ตา ยาย จนถึงปัจจุบัน ถ้ามาเยือนเทศบาลกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิไม่ได้ชิมไข่ฟก ถือว่ามาไม่ถึงรัตนภูมิ

ชุมชนร่วมพัฒนาที่ 1-6 มีผู้ประกอบการที่พำนักอยู่ทั่วไปทั้งในหน่วยงานราชการ ภาคธุรกิจเอกชนและผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ผู้ประกอบการที่พำนักอยู่ทั่วไปส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีการศึกษาน้อย หรือสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่มีครอบครัวฐานะยากจนมาก่อน ประกอบกับขาดความอดทนมีโรคประจำตัวและมีนิสัยเกียจคร้านและชอบเล่นการพนันเป็นนิจ

2. การบริหารจัดการด้านระบบการทำมาหากิน ในการบริหารจัดการชุมชนร่วมพัฒนาทั้ง 6 ชุมชน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) คณะกรรมการที่ปรึกษาชุมชน 2) คณะกรรมการบริหารการจัดการชุมชน 3) เทศบาลตำบลกำแพงเพชร มีการบริหารจัดการระบบการทำมาหากินโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลและเทศบาลนิยต์ ดังนี้

2.1 ตลาดสดเทศบาลตำบลกำแพงเพชร จะเปิดบริการในลักษณะตลาดนัด ดำเนินการในช่วงเช้าของทุกวันอังคาร และวันเสาร์ มีผู้ประกอบการประมาณ 300 ราย เทศบาลใช้วิธีการประมูลการจัดเก็บให้ผู้รับเหมาเข้าดำเนินการเป็นรายปี ทำให้ประชาชนในชุมชนร่วมพัฒนาที่ 1-6 มีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพและมีรายได้ ส่วนประชาชนทั่วไปก็มีโอกาสมาจับจ่าย ซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคอย่างมากมาย

2.2 ศูนย์อาหารเทศบาลตำบลกำแพงเพชร จะเปิดให้บริการทุกวัน มีผู้ประกอบการจำนวน 68 ราย ทุกรายทางเทศบาลได้จัดเข้าโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนกับธนาคารออมสินสาขารัตนภูมิ เทศบาลให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าเช่าร้านค่าเป็นรายเดือน

2.3 ตลาดวันศุกร์ เป็นกิจกรรมส่งเสริมการขาย ลักษณะเปิดท้ายของเก่ามือสอง และของใหม่ทุกชนิด ยกเว้นสินค้าประเภทอาหาร มีผู้ประกอบการประมาณ 132 ราย ซึ่งผู้ประกอบการบางคนเดินทางมาจากต่างอำเภอ เริ่มเวลาประมาณ 16.00 น. - 20.00 น. เทศบาลดำเนินการ

3. กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่จัดควบคู่ไปกับการทำมาหากิน เทศบาลกำแพงเพชร ได้จัดให้ชุมชนร่วมพัฒนาทั้ง 6 ชุมชนได้ทำงานร่วมกันทางวัฒนธรรมในรอบปีตาม

ประเพณี เช่น กิจกรรมการทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ กิจกรรมการแข่งขันแอโรบิก ซึ่งด้วยพระราชทานทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี และถนนคนเดิน การประกวดร้องเพลงไทยลูกทุ่งพร้อมทางเครื่อง กิจกรรมรวมพลคนรักสุขภาพเฉลิมพระเกียรติ กิจกรรมวันกตัญญู วันแห่งการแสดงความรักอันบริสุทธิ์ต่อผู้สูงอายุ มีกิจกรรมพืชนพเคราะห์ พิธีบรรจุพระยันต์ดวงพิชัยสงคราม และอาบน้ำพระพุทธรูปนาคเพ็ญกลางหา พืชนพเคราะห์ กิจกรรมถวายผ้าอาบน้ำฝน และเทียนพรรษา กิจกรรมกีฬาชุมชนสัมพันธ์ระหว่างองค์การปกครองท้องถิ่น กิจกรรมสัมพันธ์ ชุมชนร่วมพัฒนา กิจกรรมการทำนาปีวิถีไทย และกิจกรรม งานประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

สรุประบบการทำมาหากินโดยการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลกำแพงเพชร ทำให้คนในชุมชนร่วมพัฒนา มีการประกอบอาชีพที่มั่นคงและมีความมั่นคงทำให้ชุมชนมีรายได้หมุนเวียน ตลอดทั้งปีก่อให้เกิดความสุขในครัวเรือนและคนทั่วไปได้รับการบริการทางด้านการบริโภค และอุปโภค อย่างทั่วถึง

วัฒนธรรมไทยด้านการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน

ระบบการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมว่าสังคมมนุษย์จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบสุขและสันติ ได้นั้น จะต้องมีการจัดระเบียบทางสังคมพอสรุปได้ 3 ประเด็น คือ

1. การดำรงชีวิตในชุมชนแบบวิถีประชาภิปฏิบัติสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งภายใน และภายนอก ชุมชนและต้องมีการวางกฎเกณฑ์และระเบียบการปกครองในชุมชน หากมีการฝ่าฝืนจะต้องลงโทษ ตามความหนักเบาตามกฎเกณฑ์ที่ช่วยกันวางไว้ และถ้าหากโทษหนักสุดวิสัยก็เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเป็นผู้ลงโทษตามกฎหมาย

2. ประเพณีชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่ยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดีและปฏิบัติต่อกันมาจากบรรพบุรุษ เช่น มารยาท ข้อห้าม และบทลงโทษของชุมชน เป็นต้น ประเพณีชุมชนแบ่งย่อยออกได้ 3 ประเด็น คือ 1) ธรรมเนียมประเพณี เป็นสิ่งที่ดีงามที่คนในชุมชนต้องปฏิบัติ เช่น การแสดงความเป็นมิตรกับทุกคน การต้อนรับขับสู้ ด้วยความนอบน้อม การแต่งกายที่มิดชิด และการคบหาสมาคม เป็นกันเองกับคนทุกคนด้วยความจริงใจ 2) ขนบประเพณี เป็นประเพณีที่ชาวบ้านยึดมั่นถือมั่นว่า จะต้องกระทำตาม ทุกคนเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีงามและควรกระทำ หากไม่กระทำจะถูกตำหนิจากสังคมหรือถูกลงโทษทางจิตใจจากสังคม เช่น ผู้ชาย ต้องไปสู้ออกก่อนแต่งงาน และมีการจัด

งานตามประเพณี หากผู้หญิงหนีตามผู้ชายจะถูกสังคมตำหนิ หรือการไปงานศพ ไม่ต้องแต่งกายให้ดูขาด หากแต่งกายไม่เหมาะสมจะถูกตำหนิจากสังคม 3) จารีตประเพณี เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติไม่ปฏิบัติไม่ได้ เช่น ห้ามทำร้ายผู้อื่น และก่ออาชญากรรม แก่ผู้อื่น ห้ามลักทรัพย์ ห้ามผิดลูกเมียผู้อื่น เป็นต้น

3. กฎหมายบ้านเมือง เป็นบรรทัดฐานทางสังคมประเภทสุดท้ายที่รัฐนำมาใช้ในการปกครอง เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคมของรัฐที่ใช้เหมือนกันทั่วประเทศ ซึ่งเมื่อผิดกฎหมายแล้วจะต้องมีการลงโทษตามความหนักเบามีการจำคุกเพื่อเป็นการป้องปรามและควบคุมดูแลให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณี ขนบประเพณี และจารีตประเพณี ถ้าหากหาทำเกินกว่าเหตุสังคมก็ยอมไม่ได้

2. อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมไทยด้านระบบความเชื่อ ระบบการทำมหากิน และระบบการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนบ้านกำแพงเพชรอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา

จากการวิจัยพบว่า

1. วัฒนธรรมด้านระบบความเชื่อของชาวบ้านในชุมชนบ้านกำแพงเพชร
ชุมชนบ้านกำแพงเพชร มีความเชื่อใน 2 ประเด็น

1.1 ความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติที่แวดล้อมต่อชาวบ้าน ดังที่สุพจน์ มณีโชติ (สัมภาษณ์ : 16 กรกฎาคม 2556) เชื่อว่าต้นไม้ใหญ่ เช่น ต้นตะเคียน มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ต้องเคารพ บูชาและเซ่นไหว้ จะช่วยปกป้องรักษาให้อยู่เย็นเป็นสุขและปลอดภัย เมื่อมีการบนบานและจะต้องมาแก้คำบนบานเมื่อประสบความสำเร็จด้วยเครื่องเซ่นไหว้หรือจุดประทัด และยังเชื่อว่าพืชบางชนิดเป็นสมุนไพรรักษาโรคภัยไข้เจ็บถือได้ผลดี สอดคล้องกับศรีตรา เขียวเลียน. (สัมภาษณ์ : 10 กรกฎาคม 2556) เชื่อว่า ขิง ข่า กระชาย และไพล เป็นยาขับลม แก้ฟกช้ำ กระชายนำมาเป็นอาหารบำรุงกำลัง และต้นเทพทราโรเป็นไม้มหัศจรรย์ รักษาได้นกประสงค์ เป็นต้น

1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ ดังที่กลาย โกวิท (สัมภาษณ์ : 15 พฤษภาคม 2556) เชื่อว่า พระสงฆ์และอริยสงฆ์ เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในวิชาที่เกี่ยวกับคาถา อาคม ผ้ายันต์ และเครื่องรางของขลัง ทำให้ชาวบ้านมีที่พึ่งทางใจ จึงมีการประกอบพิธีกรรม เช่น ประเพณีลอด

ชุมประตูป่า สามารถปิดป่าโรคภัยไข้เจ็บ หรือผีที่สิงสู่ในร่างกายให้ออกไป ฝ่ายยันต์ ทำให้ทำมาค้าขายดี เป็นต้น เชื่อว่าพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงในชุมชนที่ควรเคารพสักการะมีจำนวน 2 รูป คือหลวงปู่คล้าย พรหมสโร (วาจา สิทธิ) วัดเขาตกรน้ำ และหลวงปู่สีมัน เทพอินโท วัดห้วยหลาด และมีความเชื่อเกี่ยวกับเทวดา และภูมิเจ้าที่เจ้าทาง สอดคล้องกับชัย เหล่าสิงห์. (สัมภาษณ์: 14 กรกฎาคม 2556) กล่าวว่าการแสดงหนังตะลุง มโนราห์ก็ต้องมีพิธีกรรมไหว้ครุหม่อ เพื่อช่วยให้การแสดงราบรื่น และความเชื่อเกี่ยวโหราศาสตร์ จำเป็น ไชยเมณี (สัมภาษณ์ : 16 พฤษภาคม 2556) กล่าวว่า สมัยก่อนมีการศึกษาวิชาโหราศาสตร์ซึ่งเป็นตำราตั้งแต่สมัยพุทธกาลมาแล้ว พระอธิการเล็ก สมภโก เจ้าอาวาสวัดจัมปะ ปัจจุบันวัดเจริญภูผาท่านได้ศึกษาวิชาโหราศาสตร์จนมีวิชาความรู้แกร่งกล้า ชาวบ้านกำแพงเพชรและชาวบ้านทั่วไปได้ให้ความเคารพและศรัทธาในตัวท่านอาจารย์เล็กมาก ได้มีชาวบ้านมาขอทำนายโชคชะตา การขอมีบุตร การรักษา โรคแผนโบราณ และเครื่องรางของขลัง ท่านเล็กมีความแม่นยำคือ การพยากรณ์จากตัวเลข ดูฉัตรสามชั้น ความเชื่อทางโหราศาสตร์ยังมีเรื่องของยามอุบากองและการดูเรื่องโชคกลาง จบ อินโท (สัมภาษณ์ : 16 พฤษภาคม 2556) กล่าวว่า สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของความเชื่อเฉพาะบุคคลแต่มีการปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป และในเรื่องโชคกลางของตัวเลขเพื่อให้โชคกลางต้องอาศัยการดูตัวเลขประกอบตำราซึ่งมีอิทธิพลที่มีความชำนาญและมีประสบการณ์สูง ทำให้เกิดโอกาส ประสบผลสำเร็จมาก

ความเชื่อในทุกประเด็นที่กล่าวมาเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่ผสมผสมกลมกลืนกับความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าบางเรื่องเป็นสิ่งที่พิสูจน์ในหลักทางวิทยาศาสตร์เป็นเชิงประจักษ์แล้ว แต่ความเชื่อยังฝังรากลึกมาจากบรรพบุรุษ จึงถือว่าบางเรื่องเป็นเรื่องของปัญญาชน และส่วนของสังคมส่วนรวมยังก่อให้เกิดความกลมเกลียว สมัคสมานสามัคคีกันอย่างไม่ขัดแย้งกัน และปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมาจนเป็นประเพณีถึงปัจจุบันนี้

2. วัฒนธรรมไทยด้านระบบการทำมาหากินที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน ระบบการทำมาหากินที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนบ้านกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ดังที่ ประเสริฐ แซ่แต้ (สัมภาษณ์ : 10 สิงหาคม 2556) กล่าวว่า การบริหารจัดการระบบ การทำมาหากินสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

2.1 วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาชีพของชาวบ้านในชุมชนบ้านกำแพงเพชร แบ่งชุมชนร่วมพัฒนาแบ่งออกเป็น 6 ชุมชน และได้แบ่งการประกอบอาชีพของแต่ละชุมชนเป็น

3 ประเด็นย่อย คือ ชุมชนร่วมพัฒนาที่ 1-3 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากเป็นพื้นที่อยู่ในที่ราบลอนกลางน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยดิน น้ำ โดยมีน้ำในคลองภูมิไหลผ่านชุมชนทำให้มีน้ำอุปโภคและบริโภคตลอดปี เพราะฉะนั้นส่วนใหญ่ผู้ประกอบการอาชีพมักพึ่งตนเอง และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องของพันธุ์พืช และปุ๋ยและได้รับความรู้ และฝึกอบรมทักษะทางด้านการเกษตรอยู่เสมอเพราะที่นี่มีสถาบันการศึกษาทางด้านการเกษตรคือวิทยาลัยเกษตร และเทคโนโลยี สงขลา และมีสถานีส่งน้ำคือชลประทานท่าชะมวงทำหน้าที่บริหารจัดการน้ำแจกจ่ายแก่ชาวบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ ชนิต แจ่มจันทร์ (สัมภาษณ์ : 24 มิถุนายน 2556) เป็นเกษตรกรตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ เป็นผู้นำรวมกลุ่มในหมู่บ้าน เลี้ยงไก่ จำหน่ายไข่ไก่และแปรรูปไก่ในลักษณะแช่แข็งส่งไปจำหน่ายทั้งในชุมชนและภายนอก สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน สร้างอาชีพให้กับคนงานที่เป็นคนไทยแท้ ๆ เข้าทำงาน และได้รับการยกย่องให้เป็นคนดีศรีสงขลา ได้รับโล่เกียรติยศจากองคมนตรี และให้การช่วยเหลือชุมชนมาโดยตลอด ชุมชนร่วมพัฒนา 4-6 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการค้าขายและรับจ้าง วัฒนธรรมการค้าขายแบ่งออกได้ 3 ประเภท 1) สถานประกอบการด้านพาณิชย์ มีจำนวน 29 แห่ง 2) สถานประกอบการธนาคารและแหล่งเงินทุน จำนวน 15 แห่ง 3) สถานประกอบการด้านการบริการ มีจำนวน 43 แห่ง สิ่งที่น่าสนใจทางด้านอาหารชุมชนที่เป็นที่รู้จักคือ อาหารประเภททอด รุ่งทิวา ย่องหิน (สัมภาษณ์ : 18 พฤษภาคม 2556) กล่าวว่า การปรุงอาหารประเภทไข่ฟก ไข่ฟกเจี๊ยะเป็นสูตรเฉพาะที่สืบทอดมรดกมาจากปู่ ย่า ตา ยาย จนถึงปัจจุบัน ถ้ามาเยือนเทศบาลกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิไม่ได้ชิมไข่ฟก ถือว่ามาไม่ถึงรัตนภูมิ และชุมชนร่วมพัฒนาที่ 1 - 6 มีผู้ประกอบการรับจ้างทั่วไปทั้งในหน่วยงานราชการ ภาคธุรกิจเอกชนและผู้ประกอบอาชีพอิสระ ผู้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปส่วนใหญ่จะเป็น ผู้มีการศึกษาน้อย หรือสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่มีครอบครัวฐานะยากจนมาก่อน ประกอบกับ ขาดความอดทนมีโรคประจำตัวและมีนิสัยเกียจคร้านและชอบเล่นการพนันเป็นนิจ

2.2 การบริหารจัดการด้านระบบการทำมาหากิน ดังที่ ณัฐสุรางค์ เพ็ชรรัตน์ (สัมภาษณ์ : 11 สิงหาคม 2556) กล่าวว่า ในการบริหารจัดการชุมชนร่วมพัฒนาทั้ง 6 ชุมชน ประกอบด้วย คณะกรรมการที่ปรึกษาชุมชน คณะกรรมการบริหารการจัดการชุมชน และเทศบาลตำบลกำแพงเพชร มีการบริหารจัดการระบบการทำมาหากินโดย

ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาล และเทศบาลนิยซ์ จัดให้มีตลาดสดเทศบาลตำบลกำแพงเพชร เปิดศูนย์อาหารเทศบาลตำบลกำแพงเพชรและจัดให้มีตลาดวันศุกร์ เป็นต้น

2.3 กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่จัดควบคู่ไปกับการทำมาหากิน กิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย ที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนบ้านกำแพงเพชร ในการส่งเสริมระบบการทำมาหากิน ดังที่ธีรชัย วุ่นซั่ว (สัมภาษณ์ : 15 สิงหาคม 2556) กล่าวว่า เทศบาลกำแพงเพชรได้จัดให้ชุมชนร่วมพัฒนาทั้ง 6 ชุมชน ได้ทำงานร่วมกันทางวัฒนธรรมในรอบปีตามประเพณี เช่น กิจกรรมการทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ กิจกรรมการแข่งขันแอโรบิก ซึ่งด้วยพระราชทานพุดกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี และถนนคนเดิน การประกวดร้องเพลงไทยลูกทุ่งพร้อมหางเครื่อง กิจกรรมรวมพลคนรักสุขภาพเฉลิมพระเกียรติ กิจกรรมวันกตัญญู วันแห่งการแสดงความรักอันบริสุทธิ์ต่อผู้สูงอายุ มีกิจกรรมพืชนพเคราะห์ พิธีบรรจุพระยันต์ดวงพิชัยสงคราม และอาบน้ำพระพุทธรูปองค์ใหญ่กลางหา พืชนพเคราะห์ กิจกรรมถวายผ้าอาบน้ำฝนและเทียนพรรษา กิจกรรมกีฬาชุมชนสัมพันธ์ระหว่างองค์การปกครองท้องถิ่น กิจกรรมสัมพันธ์ ชุมชนร่วมพัฒนา กิจกรรมการทำนาปีวิถีไทย และกิจกรรม งานประเพณีลอยกระทง เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวส่งเสริมให้พ่อค้าแม่ค้านำสินค้ามาจำหน่ายเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนและทำให้เกิดทุนหมุนเวียน

สรุป ระบบการทำมาหากินโดยการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลกำแพงเพชร ทำให้คนในชุมชนร่วมพัฒนา มีการประกอบอาชีพที่มั่นคงและมีความมั่นคงทำให้ชุมชนมีรายได้หมุนเวียน ตลอดทั้งปีก่อให้เกิดความสุขในครัวเรือนและคนทั่วไปได้รับการทางด้านการบริโภค และอุปโภค อย่างทั่วถึง

3. วัฒนธรรมไทยด้านการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนระบบการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ว่าสังคมมนุษย์จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสันติได้นั้น ดังที่ อนุวัช แก้วสว่าง (สัมภาษณ์ : 17 สิงหาคม 2556) กล่าวว่า จะต้องมีการจัดระเบียบทางสังคมพอสรุปได้ 3 ประการ คือ

3.1 การดำรงชีวิตในชุมชนแบบวิถีประชา มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งภายใน และภายนอก ชุมชนและมีการวางกฎเกณฑ์และระเบียบการปกครองในชุมชน หากมีการฝ่าฝืนจะต้องลงโทษ ตามความหนักเบาตามกฎเกณฑ์ที่ช่วยกันวางไว้ และถ้าหากโทษหนักสุดวิสัยก็เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเป็นผู้ลงโทษตามกฎหมาย

3.2 ประเพณีชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่ยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดีและปฏิบัติต่อกันมาจากบรรพบุรุษ เช่น มารยาท ข้อห้าม และบทลงโทษของชุมชน เป็นต้น ประเพณีชุมชนแบ่งย่อย 3 ประการ 1) ธรรมเนียมประเพณี เป็นสิ่งที่ดีงามที่คนในชุมชนต้องปฏิบัติ เช่น การแสดงความเป็นมิตรกับทุกคน การต้อนรับขับสู้ ด้วยความนอบน้อม การแต่งกายที่มีดีซิด และการคมนาคม เป็นกันเองกับคนทุกคนด้วยความจริงใจ 2) ขนบประเพณี เป็นประเพณีที่ชาวบ้านยึดมั่นถือมั่นว่าจะต้องกระทำตามทุกคนเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีงามและควรกระทำ หากไม่กระทำจะถูกตำหนิจากสังคมหรือถูกลงโทษทางจิตใจจากสังคม เช่นผู้ชาย ต้องไปสู้ออก่อนแต่งงาน และมีการจัดงานตามประเพณี หากผู้หญิงหนีตามผู้ชายจะถูกสังคมตำหนิ หรือการไปงานศพ ไม่ต้องแต่งกายให้ดูฉูด หากแต่งกายไม่เหมาะสมจะถูกตำหนิจากสังคม 3) จารีตประเพณี เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติไม่ปฏิบัติไม่ได้ เช่น ห้ามทำร้ายผู้อื่น และก่ออาชญากรรมแก่ผู้อื่น ห้ามลักทรัพย์ ห้ามผิดลูกเมียผู้อื่น เป็นต้น

3.3 กฎหมายบ้านเมือง กฎหมายเป็นบรรทัดฐานทางสังคมประเภทสุดท้ายที่รัฐนำมาใช้ในการปกครอง สอดคล้องกับพัว จันทรสุวรรณ (สัมภาษณ์: 21 สิงหาคม 2556) กล่าวว่า กฎหมายบ้านเมืองเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคมของรัฐที่ใช้เหมือนกันทั่วประเทศ ซึ่งเมื่อผิดกฎหมายแล้วจะต้องมีการลงโทษตามความหนักเบา มีการจำคุก มีการปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ เพื่อเป็นการป้องปรามและควบคุมดูแลให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณี ถ้าหากหาทำเกินกว่าเหตุสังคมก็ยอมไม่ได้ ดังนั้นบรรทัดฐานทางสังคม ประกอบด้วย 1) กฎหมายเกี่ยวกับสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ 2) กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา 3) กฎหมายเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง 4) กฎหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และ 5) กฎหมายเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม

การที่จะทำให้สังคมอยู่รวมกันได้แบบเหนียวแน่น มีความรัก ความสามัคคี สมานฉันท์ และสันติสุขนั้น ต้องมีการนำกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมไทยอื่น ๆ มาผสมผสานเข้าด้วยกัน และองค์กรต่าง ๆ องค์กรภาครัฐ องค์กรทางศาสนา และองค์กรภาคีเครือข่าย อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรตภูมิ ต้องมีความร่วมมือร่วมใจจึงทำให้งิจกรรมทางวัฒนธรรมไปสู่ความสำเร็จ โดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนาชุมชนบ้านกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา

มีจุดเด่นที่ทำให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ ฉะนั้นได้ผ่านการเลือกสรร และ สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นเป็นเวลานานกว่า 50 ปี

การนำรูปแบบและกิจกรรมต่าง ๆ ของระบบความเชื่อมาพัฒนาชุมชนนั้น ก่อให้เกิด มีการพัฒนาคน ทำให้คนมีความเคารพต่อธรรมชาติเพราะเชื่อว่ามีอำนาจแฝงอยู่ ทำให้มีความมั่นใจในตนเองและเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนด้วยความสบายใจ ทั้งนี้ยัง ช่วยกันสร้างพลังความสามัคคีของชุมชนช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่คู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน การนำรูปแบบและกิจกรรมต่าง ๆ ของ ระบบการทำมาหากินมาพัฒนาชุมชนนั้น ทำให้คนในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่ มั่นคงและมีความมั่งคั่งยั่งยืน ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำหรับการดำรงชีวิต สามารถพึ่งตนเองได้และสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ทำให้รู้สึกว่าคุณค่า และ ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนมีความมั่งคั่ง คนในชุมชนได้รับการเครื่องอุปโภคและ บริโภคอย่างพอเพียง ส่วนการนำรูปแบบและกิจกรรมต่าง ๆ ของระบบการอยู่รวม กันเป็นสังคมมาพัฒนาชุมชนทำให้คนในชุมชน อยู่กันอย่างมีความรับผิดชอบร่วมกัน เช่น ร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ และร่วมกันใช้ประโยชน์เพื่อส่วนรวมตามกฎหมาย และกติกาอย่างเคร่งครัด ทำให้เกิดพลังความรัก ความสามัคคีขึ้นในชุมชนทำให้ชุมชน อยู่กันอย่างสันติสุข ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้ และร่วมกันรักษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทยสืบต่อไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ความเข้มแข็งของชุมชนจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการนำเอากิจกรรมทาง วัฒนธรรมไทยเข้ามาสืบบทบาทในชุมชนและกำหนดให้เป็นกิจกรรมหลัก ดังนั้นผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องและต้องมีความรู้ เข้าใจเรื่อง และต้องเข้าใจความต้องการเป็นอย่างดี เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น

1.2 คุณค่าของการนำเอากิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยมาใช้เป็นฐานในการ พัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง ผู้นำทางด้านวัฒนธรรมจะต้องคลุกคลีอย่าง ลุ่มลึกกับชุมชนอย่างจริงจัง

1.3 การนำเอาวัฒนธรรมไทยด้านความเชื่อ ด้านการทำมาหากิน และด้านการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มาเชื่อมโยงเป็นวัฒนธรรมบรรทัดฐานทางสังคมนั้น ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนในการอยู่ร่วมกันในชุมชน เพราะชาวบ้านในชุมชนมีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันอาจจะมีปัญหาได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยประเภทใดบ้างที่เหมาะสมกับฐานพัฒนาชุมชนนั้นได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเส้นทางวัฒนธรรมสัญจรแต่ละชุมชนในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อรับรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อเสาะหาของดีแต่ละชุมชนที่กล่าวมาเป็นลำดับ และเป็นส่วนดีของการส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชนและผู้ประกอบการ

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมระหว่างบุคลากรขององค์กรภาครัฐและสภาองค์กรภาคชุมชนว่ามีปัญหาอุปสรรคในการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาวัฒนธรรมได้อย่างไรจึงจะมีคุณภาพ และจะได้ร่วมกันแสวงหาความร่วมมือให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

2.4 ควรจะมีการเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนทางด้านวัฒนธรรมให้กว้างขวางเพื่อปูพื้นฐานตั้งแต่เด็กเล็กเพื่อปลูกฝังหยั่งรากลึกทางวัฒนธรรม ตามคำสุภาษิตที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก”

บรรณานุกรม

- ธวัช ปุณโณทก. (2528). “ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน,”
ใน **วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติ ความเชื่อ**. (หน้า 350). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2538). “การละเล่นและพิธีกรรมในสังคมไทย,” ใน **วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ**. (หน้า 225-342). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัทธยา สายหนู. (2540). **กลไกของสังคม** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2551). **พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551**.
1 เล่ม ที่ 125 ตอนที่ 31 ก. หน้า 26-38. 9 กุมภาพันธ์ 2551.
- สมคิด จาตุศรีพิทักษ์. (2555, 21 กุมภาพันธ์). “เศรษฐกิจโลกดิ่งเหวอีก 5 ปี,”
ไทยรัฐ. หน้า 9.

บุคลากร

- กลาย โกวิท (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้ให้สัมภาษณ์).
ที่บ้านเลขที่ 132 หมู่ที่ 4 ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา
(วัดห้วยหลาด). เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2556.
- จบ อินโท (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านเลขที่ 215/13
หมู่ที่ 3 ตำบลคูหาใต้ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม
พ.ศ. 2556.
- จำเป็น ไชยมณี (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์).
ที่บ้านเลขที่ 391 หมู่ที่ 1 ถนนราษฎร์บำรุง ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนบุรี
จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2556.
- ชนัด แจ่มจันทร์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์).
ที่บ้านเลขที่ 455 หมู่ที่ 1 ถนนยนตรการกำธร ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนบุรี
จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2556)
- ชัย เหล่าสิงห์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านเลขที่ 413
หมู่ที่ 1 ถนนราษฎร์บำรุง ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา.
เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2556.

ณัฐสุรางค์ เพ็ชรรัตน์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์).

ที่บ้านเลขที่ 291/3 หมู่ที่ 1 ถนนยนตรการกำธร ตำบลกำแพงเพชร
อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2556.

ธีรชัย วุ่นซั่ว (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านเลขที่ 49/1
หมู่ที่ 8 ถนนยนตรการกำธร ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา.
เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2556.

ประเสริฐ แซ่แต้ (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์).

ที่บ้านเลขที่ 305 หมู่ที่ 1 ถนนยนตรการกำธร ตำบลกำแพงเพชร
อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2556.

พั้ว จันทรสวรรณ (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์).

ที่บ้านเลขที่ 439/10 หมู่ที่ 1 ถนนยนตรการกำธร ตำบลกำแพงเพชร
อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2556.

รุ่งทิวา ย่องหิน (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์).

ที่บ้านเลขที่ 32/1 หมู่ที่ 1 ถนนยนตรการกำธร. ตำบลกำแพงเพชร
อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2556.

ศริตลา เชี่ยวเลียน (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์).

ที่บ้านเลขที่ 184/4 หมู่ที่ 1 ถนนธรรมาวาส ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัษฎา
จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2556.

สุพจน์ มณีโชติ (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านเลขที่ 142

หมู่ที่ 3 ตำบลท่าชะมวง อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา.

เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2556.

อนุวัช แก้วสว่าง (ผู้ให้สัมภาษณ์). สามารถ รอดสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์).

ที่บ้านเลขที่ 164 หมู่ที่ 1 ถนนยนตรการกำธร ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัษฎา
จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2556.